

ЧАМАХУД Д. В.

Чамахуд Дарина Володимирівна, аспірантка кафедри історії української музики та музичної фольклористики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3402-7335>

«Вінчання» Якова Яциневича: особливості музичного прочитання вербальних текстів

Окреслено частоту звернення українських композиторів першої третини ХХ століття до таїнства Вінчання. За архівними документами, які опубліковано вперше, встановлено приблизну дату створення «Вінчання» Якова Яциневича – напередодні 1927 р. На основі порівняння виданих друком нот композитора під редакцією М. Гобдича з архівним рукописом твору виявлено порушення порядку піснеспівів. Структуру «Вінчання» узгоджено з канонічною богослужбовою послідовністю й запропоновано власну нумерацію частин циклу: 1. «Велика ектенія», 2. «Блаженні всі», 3. «Прокимен», 4. «Ісає, радій», 5. «На довгі літа». Віднайдено та вперше опубліковано спрощені варіанти окремих розділів циклу – «Святі мученики» з «Ісає, радій», «Тобі, Господи» з «Великої ектенії». Порівняно кількість піснеспівів та їхні музичні форми у Я. Яциневича і його сучасників (К. Стеценка, О. Кошиця, П. Козицького, Й. Кишакевича). Виявлено особливість будови «Вінчання» Я. Яциневича – вперше озвучено канонічні тексти двох частин таїнства Шлюбу (Обручення і Вінчання). Проаналізовано музичні особливості піснеспівів циклу. Окреслено синтез традиційних стильових джерел – канту, народнопісенної стилістики, прийомів церковної лексики у всіх піснеспівах циклу. Виявлено апеляції до концертного жанру (широкі розспіви, протиставлення хорового *tutti* і *solo* окремих партій у довгому «Прокимні»), обиходних наспівів (звуконаслідування у короткому «Прокимні» передпочаткового псалма «Благослови, душе моя, Господа» грецького розспіву). Охарактеризовано роботу з розподілом вербальних текстів і формотворення частин циклу. Виявлено комплекс споріднених мелодичних зворотів, які інтонаційно об'єднують Обручення і Вінчання (хвилеподібність розвитку мелодії, довгі розспіви). Віднайдено та проілюстровано цитування музичних фрагментів із Літургії композитора. Підсумовано, що при створенні «Вінчання» Я. Яциневич врахував можливості хорових колективів різного рівня майстерності.

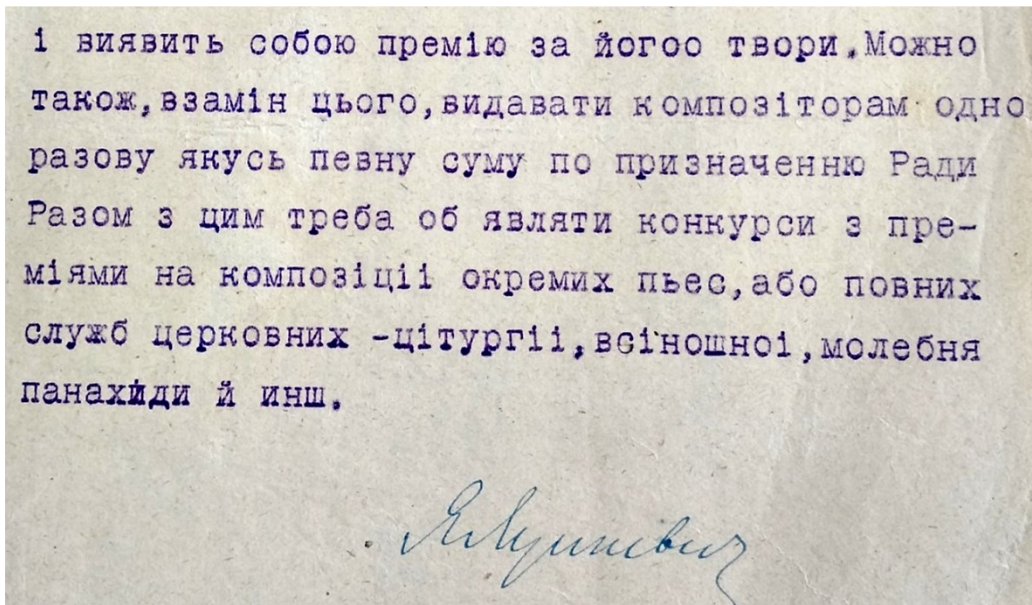
Ключові слова: духовні твори, Вінчання, кант, народнопісенна стилістика, церковна музична лексика, архівні матеріали.

Постановка проблеми. Утворення у 1917 р. Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) стало важливою подією і рушійною силою не лише у церковному, а й загальнодержавному житті країни. Подальша діяльність і процеси, які відбувалися в УАПЦ, загострювали увагу на мовному питанні богослужінь. Українізувати богослужіння ставила за мету Всеукраїнська православна церковна рада (ВПЦР) як головний орган правління УАПЦ.

© Д. В. Чамахуд, 2023.

DOI: 10.31318/0130-5298.2023.49.298981

Активну участь у діяльності УАПЦ брав композитор, диригент, педагог, фольклорист, громадський діяч, священник Яків Михайлович Яциневич (1869–1945). Про це свідчать численні матеріали з архівів Києва (зокрема, Протокол наради диригентів м. Києва від 16 липня 1919 р.¹ з Центрального державного архіву вищих органів влади (ЦДАВО) за підписом композитора²). Інші документи з Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (ІР НБУВ) датовані 1919–1920 рр. Йдеться про Проект української музичної церковної ради³ (ілюстрація 1). Одним із його завдань було формування належних умов для функціонування «гарного хорового співу»⁴. Проект передбачав створення церковної хорової Ради «з серйозних Українських музичних діячів-композиторів, критиків, диригентів і других користних в цьому ділі осіб»⁵.

Ілюстрація 1. Фрагмент Проекту української музичної ради за підписом Я. Яциневича (1919–1920 рр.). ІР НБУВ. Ф. 62. Оп. 1. Спр. 217. Арк. 3.

У результаті, хорову Раду було утворено, про що свідчить список членів Хорової комісії при Київській українській парафіяльній раді⁶ (ілюстрація 2). Згідно зі списком, до комісії увійшли К. Стеценко⁷, Д. Ходзицький⁸,

¹ Протокол наради диригентів м. Києва (16 липня 1919 р.) // ЦДАВО України. Ф. 3984. Оп. 3. Спр. 34. Арк. 61.

² Документ опубліковано у статті авторки (Гайдучик Д. В. Духовні твори Я. Яциневича у церковно-співацькій практиці ХХ століття (за архівними матеріалами) // Традиції та новачії у вищій архітектурно-художній освіті: зб. наукових праць. № 2. Харків: ХДАДМ, 2016. С. 23).

³ Проект української музичної церковної ради (1919–1920 рр.). // ІР НБУВ. Ф. 62. Оп. 1. Спр. 217. 3 арк.

⁴ Там само. Арк. 1.

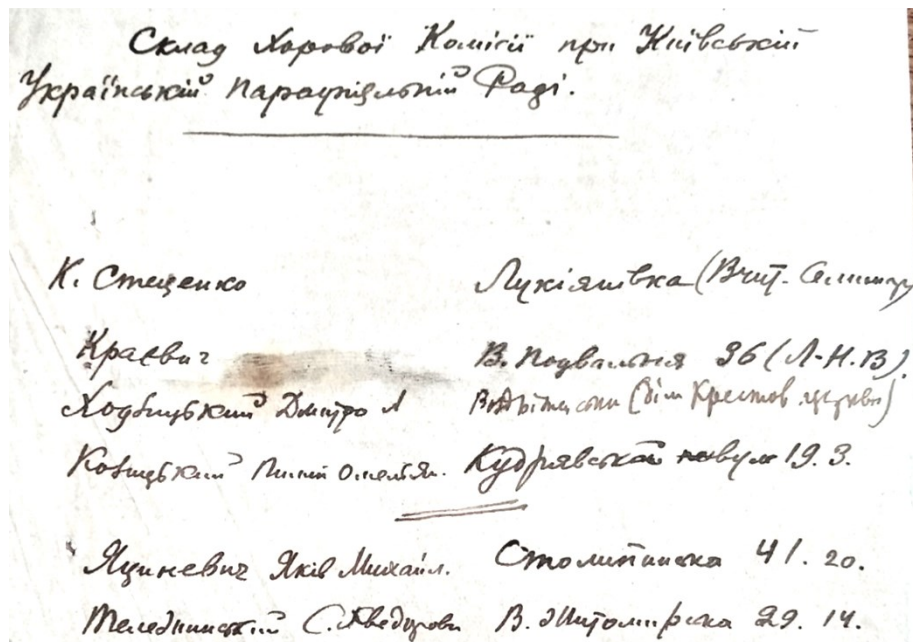
⁵ Там само. Арк. 1.

⁶ Склад Хорової комісії при Київській парафіяльній раді (б/д). // ІР НБУВ. Ф. 62. Оп. 1. Спр. 218. 1 арк.

⁷ Кирило Стеценко (1882–1922) – композитор, хоровий диригент, громадський діяч, протоієрей УАПЦ.

⁸ Дмитро Ходзицький (1886–1962) – священник, активний учасник УАПЦ.

П. Козицький¹, С. Тележинський², Краєвич, а також Я. Яциневич. На жаль, у документі не вказано дату його створення, але можемо виявити часові обмеження – між написанням Проекту (1919 р.) і смертю К. Стеценка 1922 р., який входив до складу Хорової комісії. Тобто Я. Яциневич був членом Української музичної церковної ради та Хорової комісії при ній.

Ілюстрація 2. Склад Хорової комісії при Київській українській парафіяльній раді (без дати). ІР НБУВ. Ф. 62. Оп. 1. Спр. 218. Арк. 1.

Композитор	Назва твору	Дата створення
К. Стеценко	«Вінчання»	1905 р. (І редакція) 1911 р. (ІІ редакція)
П. Гончаров ³	«Шлюб»	до 1920 р.
Я. Степовий	«Шлюб»	до 1920 р.
Я. Яциневич	«Вінчання»	до 1927 р.
Й. Кишакевич	«Вінчання»	1920-ті рр.
П. Козицький	«Шлюб»	1920-ті рр.
О. Кошиць	«Вінчання»	1935 р.

Таблиця 1. Перелік українських композиторів, які зверталися до тайнства Шлюбу у першій третині ХХ ст.

¹ Пилип Козицький (1893–1960) – композитор, музикознавець, педагог, громадський діяч, активний учасник УАПЦ, виступав із доповіддю «Про українські церковні співи» на Всеукраїнському соборі УАПЦ (Київ, 1921).

² Сергій Тележинський (?–?) – композитор, хоровий диригент, декан диригентсько-хорового факультету Музично-драматичного інституту імені М. Лисенка.

³ На жаль, досі не віднайдено нот піснеспівів «Шлюбу» П. Гончарова та Я. Степового. Про створення цих композицій зазначає у дисертації О. Засадна, посилаючись на згадку у листі В. Завітневича до О. П. Маєвського (Засадна О. В. Українська церковно-музична творчість 20-х рр. ХХ століття: жанрові пріоритети та стилістичні особливості (на прикладі доробку композиторів Київської хорової школи) : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01 – Теорія та історія культури / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014. С. 137).

Завдяки діяльності українських митців у церковній музиці відбулися позитивні прогресивні зміни. У духовні твор проринкли народнопісенні елементи, а музика авторських композицій, які стали більш цілісними й максимально музично оформленими, спрямовувалася на залучення мирян до безпосередньої участі у співі на богослужінні. Композитори першої половини ХХ століття, які працювали у жанрах духовної творчості, нерідко зверталися до музичного оформлення одного з найсвітліших і найрадісніших свят життя наречених – таїнства Вінчання. Митці називали такий твір «Шлюбом» або ж «Вінчанням» (таблиця 1).

У зазначений період музику до таїнства Шлюбу написав Я. Яциневич. Точну дату створення «Вінчання» невідомо. Перша згадка, віднайдена у каталозі книг і нот Всеукраїнської православної церковної ради в ЦДАВО, значиться 1927 р.¹ (ілюстрація 3). Тому припускаємо, що композицію створено незадовго до вказаної дати, коли у творчості Я. Яциневича відбувається розширення жанрових інтересів, а поруч із невеликими творами на канонічні церковні тексти виникають цілісні богослужбові цикли (Літургія, Всеношна).

Твір	Кількість сторінок
Благослове душе моя	75
Вкт. Щасл. чол. і Світе твій	75
Госп. відпускаєш	50
Постинсальміє	50
З молодости моеї	50
Велике славислове	I
Тобі провідниці	50
Херувимська	50
Милість спокою	50
Достойно є	50
Кант про сирітку	50
Пр. Діво і з плачем	50
Святу православну	50
Шлюбо	75

Ілюстрація 3. Фрагмент каталогу книжок і нот ВПЦР (1927 р.).
ЦДАВО. Ф. 3984. Оп. 3. Спр. 213. Арк. 2.

Я. Яциневич звернувся до піснеспівів таїнства Вінчання у зрілий період творчості. Пік композиторської діяльності митця характеризується ускладненням музичної мови творів, глибоким осмисленням вербальних текстів². У «Вінчанні» Я. Яциневичу вдалося оновити структуру циклу та віднайти цікаве рішення будови. Попри значну кількість аудіозаписів, концертних виконань Літургії і окремих її частин, пасхального канту «Христос воскрес», колядок і щедрівок, обробки народної пісні «Сусідка» Я. Яциневича, на сьогодні немає жодного запису виконання «Вінчання» композитора. Причина цьому – мала кількість музичних оформлень піснеспівів Шлюбу та відсутність інтересу хорових колективів до музики таїнства не лише Я. Яциневича, а й інших митців його епохи. Проте

¹ Каталог книжок і нот Всеукраїнської православної церковної ради (1927 р.). // ЦДАВО України. Ф. 3984. Оп. 4. Спр. 213. Арк. 1.

² Детальніше з періодизацією творчості Я. Яциневича можна ознайомитися у статті авторки (Чамахуд Д. В. Яків Яциневич: новий погляд на періодизацію життєтворчості // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 133: Історія музики: нові факти та інтерпретації. Київ, 2022. С. 198–217).

досліджувати, відроджувати та популяризувати якісну українську музику вкрай необхідно, що підтверджує **актуальність** обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес до життя і творчості Я. Яциневича характеризується хронологічною хвилеподібністю досліджень: від перших коротких енциклопедичних заміток ще з кінця 1970-х років О. Костюк¹, І. Гамкала² до ґрунтовних архівних розвідок Т. Філенка³, О. Семирозум⁴, Л. Корній⁵ у 1990-ті рр. – на початку 2000-х рр. Впродовж останнього періоду поживилася цікавість до творчості Я. Яциневича у молодих учених О. Засадної⁶, І. Щербанюк⁷, А. Бондаренка⁸, а також земляків композитора – К. Климчука⁹, Є. Чернецького¹⁰.

Проте життєтворчість Я. Яциневича досі не відображено цілісно, поза увагою залишаються багато невідомих фактів біографії митця, а численна кількість музичних творів у різних жанрах зберігається лише у рукописах в архівах. Із нотних матеріалів Я. Яциневича опубліковано небагато: окремі романси й хоріві піснеспіви, частина духовних творів (Літургія, «Вінчання», «Херувимська пісня», «Богородице Діво», кант «Христос воскрес»), колядки і щедрівки в обробці композитора, клавір ораторії «Скорбна Мати»¹¹. Видання музичних творів Я. Яциневича сприяло публікації кількох статей про духовні композиції митця

¹ Костюк О. Яків Михайлович Яциневич (1869–1945) – композитор, диригент, педагог // Вісті, Твін Сіті. 1968. Вересень. Ч. 3 (26). С. 3, 4.

² Гамкала І. Д. Яциневич Яків Михайлович // Українська радянська енциклопедія. Київ: Головна редакція УРЕ, 1985. Т. 12 (Фітогормони – Ї). С. 531.

³ Йдеться про такі праці Т. Філенка: Не здоланий зневірою // Музика. 1989. № 6. С. 26–28; З архіву композитора і диригента Я. М. Яциневича // Український музичний архів. Вип. 1. Київ: Центрумзінформ, 1995. С. 189–214; З яблуневоцвітної мелодії (До 50-ліття від дня смерті Якова Яциневича) // Альманах Українського народного союзу. Джерзі Сіті; Нью-Йорк: Свобода, 1996. Вип. 86. С. 175–184.

⁴ Семирозум О. Музично-історичні джерела до біографії та творчої діяльності Я. М. Яциневича. Каталог рукописних та друкованих матеріалів: дипломна робота / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2005. 235 с.

⁵ Корній Л. П. Я. Яциневич. Повернення із забуття // Яциневич Я. М. Духовні твори / ред.-упоряд. М. Гобдич. Київ: Камерний хор «Київ», 2006. С. 6–9.

⁶ Засадна О. В. Українська церковно-музична творчість 20-х рр. ХХ століття: жанрові пріоритети та стилістичні особливості (на прикладі доробку композиторів Київської хорової школи) : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014. 216 с.

⁷ Щербанюк І. Прийдіть, поклонітесь // Надвірнянський Деканат УГКЦ. URL: <http://cerkva.if.ua/index.php?id=3357&action=art> (дата звернення: 28.07.2022).

⁸ Бондаренко А. І. 150 років Якову Яциневичу – фундатору української духовної музики // Український інтерес. URL: <https://uain.press/blogs/150-rokiv-yakovu-yatsynevychu-fundatoru-ukrayinskoji-duhovnoyi-muzyku-1107698> (дата звернення: 28.07.2022).

⁹ Климчук К. Дорога додому довжиною у вік // Час Змін Інформ. URL: <http://www.chaszmin.info/дорога-додому-довжиною-у-вік/> (дата звернення: 12.06.2022).

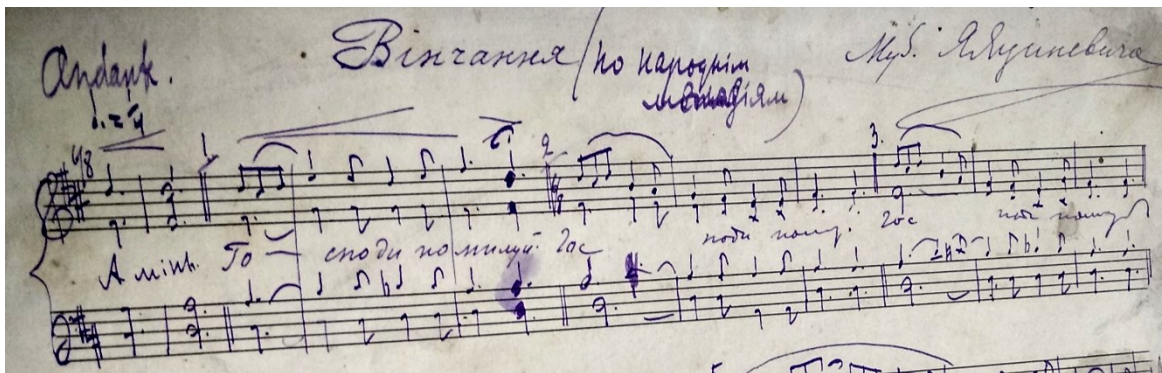
¹⁰ Йдеться про такі праці Є. Чернецького: Родовід Якова Яциневича // Визвольний шлях. 2001. Кн. 7 (640). Київ; Лондон, 2001. С. 69–85; Історія Білої Церкви: події, постаті, життя. Біла Церква: Олександр Пшонківський, 2013. 448 с.

¹¹ Опубліковані твори Я. Яциневича: Досвітні огні [Ноти]: романс для високого голосу на сл. Лесі Українки. Харків: Держвидав України, 1929. 7 с.; Колискова пісня: для мішаного. хору без супроводу / сл. О. Маковея. Київ: Губсоюз, 1922. 3 с.; Літня ніч: для мішаного хору без супроводу / сл. О. Романової. Київ: Губсоюз, 1922. 3 с.; Духовні твори / ред.-упоряд. М. Гобдич. Київ: Камерний хор «Київ», 2006. 59 с.; Різдвяний збірник: колядки та щедрівки / ред.-упоряд. В. Завітневич. Нью-Йорк: Науково-богословський ін-т УПЦ в США, 1967. Т. 1. С. 322–352; Скорбна Мати [Ноти]. Ораторія на 4 частини для хору, двох солістів-сопрано, оркестру (клавір). Поезія П. Г. Тичини. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2019. 59 с.

(М. Юрченка¹, М. Гобдича², В. Кузик³) і коротких згадок про виконання богослужбових піснеспівів (Г. Карась⁴, О. Харченко⁵). Аналітичні відомості про «Вінчання» Я. Яциневича вміщено у дисертації О. Засадної⁶. Проте у її дослідженні не всі особливості циклу зазначено і прокоментовано.

Мета статті – дослідити піснеспіви «Вінчання» Я. Яциневича, виявити авторські особливості втілення вербальних текстів таїнства Шлюбу, окреслити музичні характеристики твору для зацікавлення виконавських хорових колективів.

Виклад основного матеріалу. Досліджуваний твір Я. Яциневича у зазначених вище архівних документах записано як «Шлюб» (ілюстрація 3), але у нотному виданні бібліотеки хору «Київ» під редакцією М. Гобдича вказано як «Вінчання»⁷. Одразу виникає думка, що, очевидно, М. Гобдич змінив авторську назву для зручності впізнавання твору. Проте у віднайденому рукописному оригіналі композиції Я. Яциневича в архіві Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського (ІМФЕ) так і зазначено – «Вінчання»⁸ (ілюстрація 4).

Ілюстрація 4. Фрагмент нот «Вінчання» Я. Яциневича (без дати).
ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 1.

¹ Юрченко М. С. Яків Яциневич // Духовна музика українських композиторів 20-х років ХХ ст. / ред. М. Юрченко. Київ, 2004. С. 101.

² Гобдич М. М. Від упорядника // Яциневич Я. Духовні твори / ред.-упоряд. М. М. Гобдич. Київ: Камерний хор «Київ», 2006. С. 4, 5.

³ Кузик В. В. Скорбний шлях музики. До 150-річчя Якова Яциневича // Яциневич Я. М. Скорбна мати. Ораторія на чотири частини для хору, двох солістів сопрано та оркестру(клавір). Поезія П. Г. Тичини / ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. С. 5–10.

⁴ Карась Г. В. Музична культура української діаспори в світовому часопросторі ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. С. 65, 209, 296, 301, 307, 832.

⁵ Харченко О. І. Київські концерти духовної музики кінця ХІХ – початку ХХ ст. і їх виконавці (за матеріалами київської преси 1900–1917 рр.) // Мистецтвознавчі записки. Київ: Міленіум, 2013. Вип. 24. С. 120–127.

⁶ Засадна О. В. Українська церковно-музична творчість 20-х рр. ХХ століття: жанрові пріоритети та стилістичні особливості (на прикладі доробку композиторів Київської хорової школи) : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014. С. 137–141.

⁷ Яциневич Я. М. Духовні твори / ред.-упоряд. М. М. Гобдич. Київ: Камерний хор «Київ», 2006. С. 43–49.

⁸ Ноти «Вінчання» (за народними мелодіями) Я. Яциневича (б/д) // ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 1.

У сучасному нотному виданні циклу вказано шість частин, кожна із порядковим номером. О. Засадна, посилаючись на цю ж збірку, теж пише про наявність шести частин¹. Проте при зверненні до рукописного оригіналу «Вінчання» зауважуємо, що композитор не нумерує твори, не завжди відділяє їх візуально та навіть не усім частинам дає назви. У рукописі Я. Яциневича вміщено такі композиції: «Велика ектенія», «Блаженні всі», «Ісає, радій», «Прокимен», «На довгі літа». Разом із тим, композитор написав два абсолютно різні за музичним матеріалом і масштабами варіанти прокимна, а також окремо виписав партію тенора для короткого прокимна. Оскільки під час таїнства виконується лише один із запропонованих композитором варіантів, можемо стверджувати, що частин усього п'ять, одна з яких має два різновиди (таблиця 2).

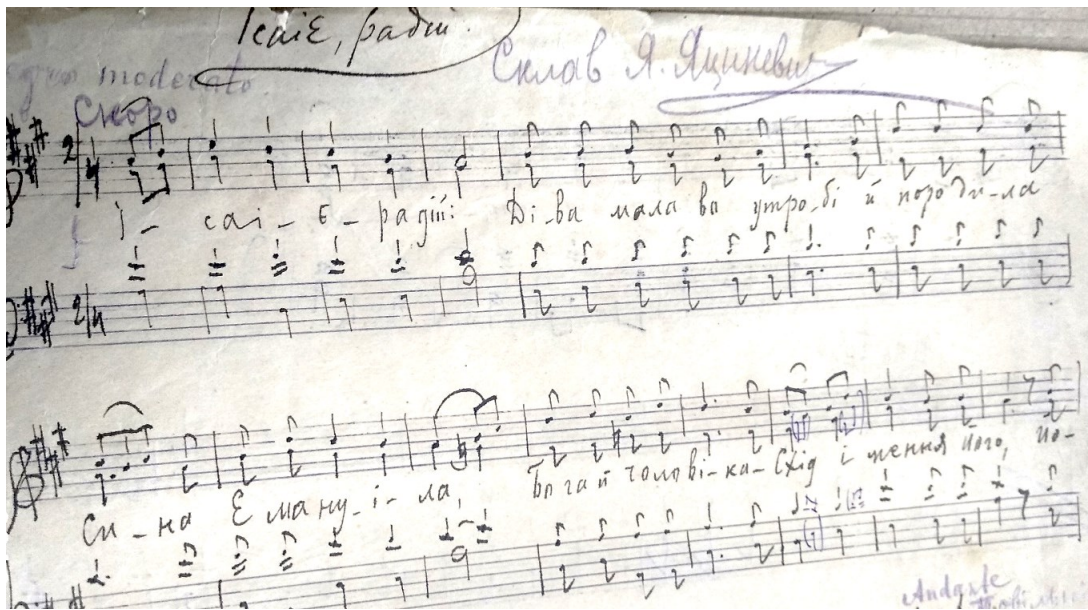
Структура рукопису «Вінчання» Я. Яциневича²	Структура «Вінчання» у виданні нот під редакцією М. Гобдича
<ol style="list-style-type: none"> 1. «Велика ектенія» 2. «Блаженні всі» 3. а) «Прокимен» короткий б) «Прокимен» довгий 4. «Ісає, радій» 5. «На довгі літа» 	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Велика ектенія» 2. «Блаженні всі» 3. «Ісає, радій» 4. «Прокимен» короткий 5. «Прокимен» 6. «На довгі літа»

Таблиця 2. Порівняння структури «Вінчання» у рукописі Я. Яциневича й редакції М. Гобдича

При виданні нотного матеріалу виникла неточність у структурі циклу Я. Яциневича: піснеспів «Ісає, радій» вміщено перед двома варіантами «Прокимну» (таблиця 2). Згідно з церковним уставом, хор спочатку виконує «Прокимен», потім «Ісає, радій», тому потрібно змінити порядок цих піснеспівів. При роботі з архівним оригіналом «Вінчання» композитора помічаємо, що піснеспіви «Ісає, радій» і «Прокимен» (короткий) вміщено на окремому аркуші й написано іншою ручкою та олівцем. Окрім того, зазначені твори є, мабуть, чернеткою, про що свідчать виправлення і позначки на аркуші, зроблені фіолетовим олівцем (ілюстрація 5).

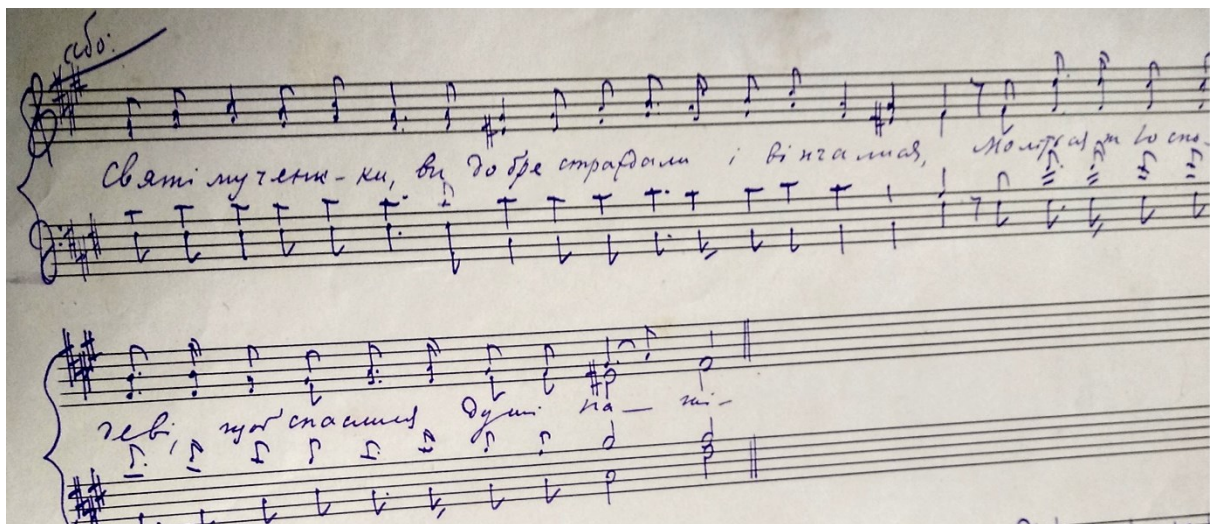
¹ Засадна О. В. Українська церковно-музична творчість 20-х рр. XX століття: жанрові пріоритети та стилістичні особливості (на прикладі доробку композиторів Київської хорової школи) : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014. С. 137.

² Розміщення і нумерація частин рукопису «Вінчання» Я. Яциневича наші.

Ілюстрація 5. Фрагмент піснеспіву «Ісаяє, радий» із «Вінчання» Я. Яциневича. ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 2.

Можемо стверджувати, що Я. Яциневич працював над написанням творів не в порядку їх структурної послідовності, а обирав до роботи піснеспіви на власний розсуд. Тому не дивно, що при виданні «Вінчання» композитора укладачі не врахували особливостей створення і структури циклу та не надали цьому особливої уваги. Проте при виконанні «Вінчання» Я. Яциневича хорам доведеться змінити порядок композицій у циклі.

Ілюстрація 6. Музичний варіант виконання «Святи мученики» з рукопису «Вінчання» Я. Яциневича. ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 3.

У нотному виданні «Вінчання» відсутній музичний варіант середньої частини твору «Ісаяє, радий» – «Святи мученики», який у рукописі виписано на окремому аркуші¹ (ілюстрація 6), а також один із варіантів проведення «Тобі, Господи» з «Великої

¹ Ноти «Вінчання» (за народними мелодіями) Я. Яциневича (б/д) // ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 3.

В основі «Великої ектенії», якою розпочинається чин Обручення, – два інтонаційних звороти, що формуються у першому проханні «Господи, помилуй»: оспівування тонічного звуку та висхідний хвилеподібний рух із поверненням в основний. На основі цих поспівок відбувається мелодико-ритмічний розвиток у всіх наступних проханнях. «Велика ектенія» мелодично, інтонаційно та ритмічно пов'язана з Літургією Я. Яциневича. Як і у «Великій ектенії» та інших частинах Літургії, композитор вдається до хвилеподібного розгортання, а також дуже довгих розспіваних мелодій (ілюстрації 8, 9). Завдяки хвилеподібному руху та секвенційності у кожному з прохань, виконавцям дуже легко відобразити наростання динаміки.

Ілюстрація 8. Я. Яциневич. Літургія. «Велика ектенія» (перше прохання)

Ілюстрація 9. Я. Яциневич. «Вінчання». «Велика ектенія» (п'яте прохання)

Музичний матеріал твору Я. Яциневича наскрізь проникнутий елементами, інтонаціями та поєднаннями голосів, які походять від народнопісенної стилістики. Про це зазначає і сам композитор одразу на початку циклу – «по народнім мелодіям»¹ (ілюстрація 4). У кульмінаційному шостому проханні використано не лише рух терціями та секстами, а й стрічкове розгортання у партіях. У цьому проханні автор дублює текст «Господи, помилуй», використовує позначку *тенуто* у партії тенорів, яку знаходимо лише у рукописному оригіналі нот. Краси музичному матеріалу «Великої ектенії» додає романтична гармонія: застосування гармонічної субдомінанти, відхилення у тональності першого ступеня спорідненості.

У рукописному оригіналі «Великої ектенії» Я. Яциневич подає два варіанти завершення піснеспіву «Тобі, Господи» (ілюстрація 7). У друкованому нотному виданні вміщено другий варіант. Музичні оформлення практично не відрізняються: додано кілька прохідних звуків у першому варіанті в тенора та у другому – в сопрано, змінено мелодичне положення заключного тону. Зважаючи на мінімальні відмінності між двома варіантами, можемо припустити, що у період

¹ Ноти «Вінчання» (за народними мелодіями) Я. Яциневича (б/д) // ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 1.

створення циклу в церковних колах побутувала традиція під час великої ектенії виконувати «Тобі, Господи» з повторенням.

Разом із тим наявність двох варіантів «Тобі, Господи» в рукописному оригіналі твору спонукає до ще однієї думки. Після завершення великої ектенії священник читає вголос дві молитви, тричі обмінює весільні персні між нареченими та виголошує молитву на обручення. Далі звершується невелика потрійна ектенія. Я. Яциневич окремо музично не оформлював цю молитву, проте розуміємо, що хор може виконувати ту ж саму «Велику ектенію», об'єднуючи по три прохання «Господи, помилуй» в одне. Потрійна ектенія, згідно з уставом, теж завершується зверненням «Тобі, Господи». Тобто при виголошенні великої ектенії хор може виконувати перший варіант, під час потрійної – другий.

Священник виводить наречених з притвору на середину храму і піснеспівом «Блаженні всі» розпочинається чин Вінчання. Саме тому звучання твору в Я. Яциневича насичене маршоподібними інтонаціями, чіткою метричною структурністю і ритмічними пунктирами. Псалом 127, вербальний текст якого утворює цей піснеспів, у Псалтирі складається з шести віршів. Відповідно до такого поділу, Я. Яциневич утворює тричастинну форму з кодою – по два вірші у кожній частині. Я. Яциневич вилучає стих «Слава Тобі, Боже наш, слава Тобі», який потрібно виконувати після кожного вірша псалма як приспів¹.

Перший розділ твору Я. Яциневича (тт. 1–16) утворюють дві строфи вербального тексту, які, відповідно до псалма, розподіляються на два речення у музичному матеріалі. Мелодія побудов нагадує дві ланки секвенції з однаковими початковими проведеннями, але різним першим інтервалом. При порівнянні з нотним оригіналом Я. Яциневича було виявлено описку в мелодії першого речення: у слові «боятися» на складі «ся» композитор виписує звуки *c-e*, а не *c-d*, як це зазначено у друкованих нотах. У рукописі наявні вербальні варіанти, запропоновані композитором: спочатку використано слова «щасливі всі» та «щасливий, добро тобі буде» (як, наприклад, у «Шлюбі» П. Козицького), згодом у першому реченні автор написав «блаженні». Очевидно, не було єдиного усталеного перекладу церковних текстів українською мовою, Я. Яциневич підбирав доречніший варіант. При виданні нот редактори обрали «блаженні», що справді краще відповідає до звичного на той час церковнослов'янського «блажени вси».

У розвиваючому середньому розділі «жона твоя» (тт.16–41) змінюється виклад: на фоні акордового супроводу партія сопрано проводить мелодію, яка утворює дві ланки секвенції (ілюстрація 10). Зміна фактури завжди допомагає відділити контрастні частини². Секвенційний розвиток і відхилення у *h-moll* приводить до наростання та кульмінації на словах «пагонці оливні». Наприкінці розділу повертається початкова тональність твору *D-dur*.

¹ Тричастинність при написанні піснеспіву «Блаженні всі» використали П. Козицький, Й. Кишакевич, К. Стеценко (1-ша редакція).

² Сучасники Я. Яциневича розпочали середній розділ піснеспіву «Блаженні всі» таким самим вербальним текстом: П. Козицький, К. Стеценко (2-га редакція) застосували аналогічний виклад, як Я. Яциневич; О. Кошиць, Й. Кишакевич надали проведення групі солістів; К. Стеценко (1-ша редакція) використав триголосся.

Ілюстрація 10. Я. Яциневич. «Вінчання». «Блаженні всі»

Реприза «Благословить тебе Господь» (тт. 42–71), мабуть, найбільш динамізована у порівнянні з відповідною частиною піснеспіву «Блаженні всі» у сучасників Я. Яциневича¹. Репризний розділ у Я. Яциневича містить як уже відомий музичний матеріал, так і новий. Про початок репризної частини свідчить не лише авторська вказівка *a tempo*, а й поява такого ж, як на початку піснеспіву, квартового стрибка з низхідним заповненням. Новий матеріал у *G-dur* (тт. 52–60) апелює до церковної псалмодії, у якій багаторазово скандується один звук. Тричі проведено псалмодію і стільки ж повторено однаковий текст «дасть тобі щасливу долю», чим підкреслено головну ідею псалма – якщо людина житиме благочестиво, Господь обов’язково дарує їй все необхідне.

Подальший музичний матеріал утворює хорову стрету (ілюстрація 11). При детальнішому аналізі помічаємо, що музичний матеріал на словах «всі дні життя й дождешся» цитує початкову побудову «коли прийдеш у Царство Твоє» з піснеспіву «У Царстві Твоім» із Літургії Я. Яциневича (ілюстрація 12). Композитор укотре ілюструє інтонаційну єдність «Вінчання» з творами Літургії.

Довершує твір кода (тт. 72–81) на словах «мир на людей». Послідовність акордів врівноважує піснеспів ы надає йому завершеності.

Ілюстрація 11. Я. Яциневич. «Вінчання». «Блаженні всі»

¹ Виняток становить твір О. Кошиця, у якого виділено четвертий розділ.

Moderato *p* У Цар-стві Тво-ім по-м'я-ни нас, Гос-по-ди, ко-ли

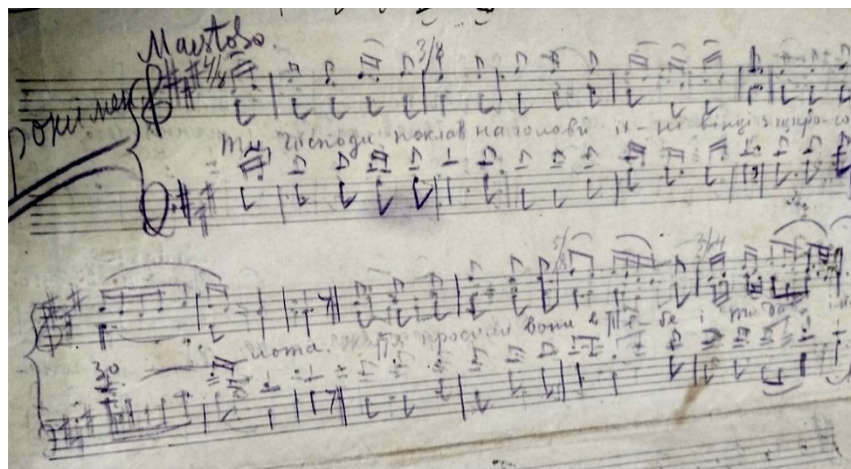
Ко-ли при-деш у Цар-ство Тво-є.

8 при-деш у Цар-ство Тво-є.

Ко-ли при-деш у Цар-ство Тво-є.

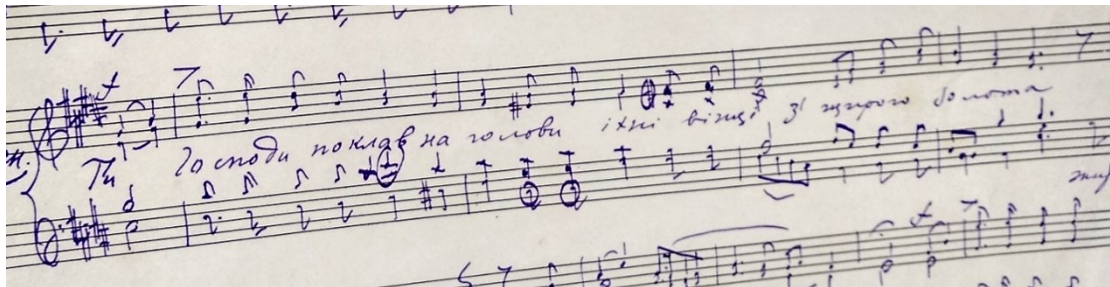
Ілюстрація 12. Я. Яциневич. Літургія. «У Царстві Твоєму»

Після співу «Блаженні всі» священник звертається до наречених, щоб переконатися у їхньому добровільному намірі вступити у шлюб. Отримавши позитивну відповідь, диякон виголошує велику ектенію. У нотах «Вінчання» Я. Яциневича немає окремого музичного оформлення цієї ектенії. Очевидно, композитор передбачав повторення музичного матеріалу «Великої ектенії», якою розпочинався чин Обручення. Після наступних трьох молитов священника з проханням благословити шлюб відбувається головний момент таїнства Вінчання, наречені стають подружжям – покладення вінців на їхні голови. Виконується прокимен, у вербальному тексті якого розповідається про нагороду нареченим від Господа. Я. Яциневич пропонує до виконання обрати один із двох варіантів «Прокимна», залежно від рівня професійності хорового колективу. У двох варіантах прокимна відтворено святковий настрій. Проте варіанти відрізняються тонально, за масштабом і музичним матеріалом.

Ілюстрація 13. Я. Яциневич. «Вінчання». «Прокимен» (короткий).
ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 2 зв.

При дослідженні рукопису помічено, що обидва варіанти прокимна написано на різних аркушах і різними чорнилами: короткий – фіолетовим олівцем, довгий – синім чорнилом (ілюстрації 13, 14). Очевидно, довгий варіант створено пізніше. Твердження ґрунтується на тому, що короткий прокимен вміщено на одному аркуші поруч із повним піснеспівом «Ісає, радій», а довгий – на аркуші з другим варіантом середини «Святі мученики» з твору «Ісає, радій». Тобто спочатку музично оформлено «Ісає, радій» і короткий «Прокимен», а згодом дописано варіанти до піснеспівів.

Ілюстрація 14. Я. Яциневич. «Вінчання». «Прокимен» (довгий).
ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 3.

Стилістично короткий «Прокимен» нагадує обиходні наспіви, інтонаційно близький до передпочаткового псалма «Благослови, душе моя, Господа» грецького наспіву (ілюстрація 15). Композиції споріднює плавний рух мелодії, короткі звороти, які варіюються щоразу в межах двох-трьох тактів, постійна метрична змінність (ілюстрація 16). У короткому прокимні яскраво вчуваються народнопісенні традиції у вигляді паралельних терцій між різними голосами почергово.

Ілюстрація 15. Грецький розспів. «Благослови, душе моя, Господа»

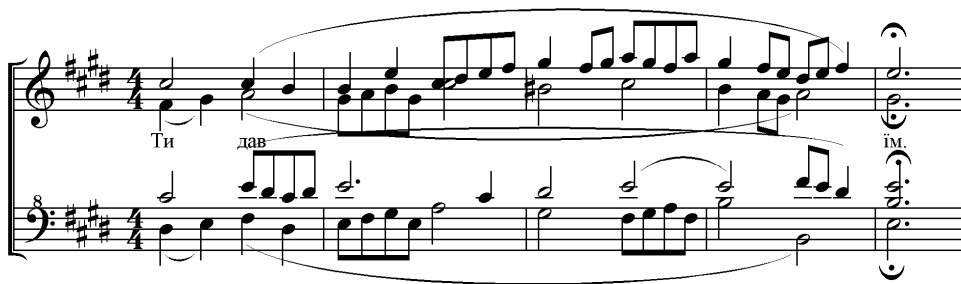
Ілюстрація 16. Я. Яциневич. «Вінчання». «Прокимен» (короткий)

У піснеспіві виділяються дві побудови – «Ти, Господи» та «Життя просили». У рукописі побудови відділено подвійною тактовою рисою, яку не збережено при виданні. Таке позначення пов'язано зі способом виконання прокимна: двічі звучить

повністю і втретє – лише завершальна частина. У рукописі після короткого прокимна окремо виписано партію тенора, причому кілька нот не збігаються: на слові «просили» замість *fis* написано *d*, на слові «Тебе» замість *cis* – *e*. Можливо, композитор планував записати партії й інших голосів, оскільки на аркуші залишилися вільні нотні рядки.

Довгий «Прокимен» підкреслює урочистий характер таїнства Вінчання, за фактурою, стилістичними особливостями нагадує розділ із концертних творів. О. Засадна зазначає, що піснеспів написано у двочастинній репризній формі з кодою¹. Проте твердження є хибним. Композитор музично оформлює кожне проведення прокимна, які мають проспівуватися традиційно (два повних і одне коротке)². Музичні проведення, як і в короткому прокимні, відділено кадансами й ферматами. Фактура, співвідношення голосів нагадує протиставлення хорового *tutti* і *solo* окремих партій у концертах: «Ти, Господи» (тт. 1–9) у всього хору, на гучній динаміці; на «Життя просили» (тт. 9–17) стишується гучність за рахунок зменшення кількості голосів, і лише на заключних тактах кожної побудови звучить весь хор.

Мелодія першого та другого проведення прокимна спочатку статична. Подальша зміна гармоній, введення низхідного поступеневого руху баса, прохідних і допоміжних хроматизмів створюють яскраві відхилення і додають драматизм у другому проведенні. Я. Яциневич укотре виявляє професійний підхід у роботі з однаковим вербальним текстом. Величезний розспів у всіх голосах у третьому заключному проведенні (тт. 19–24) свідчить про апеляцію до концертного стилю (ілюстрація 17).

Ілюстрація 17. Я. Яциневич. «Вінчання». «Прокимен» (довгий)

За співом «Прокимна» традиційно слідує читання уривків із богослужбових книг «Апостол» і «Євангеліє» та виголошення потрійної ектенії. Молитва за наречених, яку вголос озвучує священник, переходить у прохальну ектенію. Співаки можуть підлаштувати музичний матеріал «Великої ектенії» циклу під потрійну та прохальну. За церковним уставом далі звучить «Отче наш». На жаль, Я. Яциневич не створив музики до молитви. Очевидно, це пов'язано з традицією виконання відомого нескладного обиходного наспіву твору усіма присутніми. Адже спільна молитва

¹ Засадна О. В. Українська церковно-музична творчість 20-х рр. ХХ століття: жанрові пріоритети та стилістичні особливості (на прикладі доробку композиторів Київської хорової школи) : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014. С. 139.

² Сучасники Я. Яциневича по-різному втілювали канонічний текст, обрали відмінні форми прокимна у своїх циклах. Проте усі використали протиставлення хорового *tutti* і *solo* окремих груп. К. Стеценко (1-ша, 2-га редакції), як і Я. Яциневич у короткому варіанті, створив форму періоду з двох речень. О. Кошиць розпочав хорову частину словами священника «Славою і честю...» та утворив тричастинну форму. Й. Кишакевич підійшов до трактування твору найнетиповіше і нетрадиційно та утворив складну тричастинну форму: I частина – текст священника і перша половина прокимна; середина – тріо на слова стиха; реприза – повторення I частини.

покликана об'єднати серця усіх вірян, щоб кожен зміг відчути святковість таїнства Вінчання.

Після споживання нареченими вина зі спільної чаші майже наприкінці таїнства Вінчання виконується великий піснеспів – «Ісає, радій». Священник тричі обводить наречених навколо тетраподу (центрального аналою). Таке «ходження колами» символізує духовну радість подружжя про здійснення важливого таїнства у їхньому житті й висловлення обітниці перед Господом вірно берегти подружній союз.

Вербальний текст «Ісає, радій» у «Вінчанні» Я. Яциневича, як і в требнику, складають три тропарі: «Ісає, радій», «Святі мученики», «Слава Тобі, Христе Боже». О. Засадна вказує, що Я. Яциневич використовує три строфи піснеспіву замість чотирьох обиходних¹. Проте твердження не зовсім правильне. Адже у требнику² чітко прописано, що священник обводить наречених навколо аналою тричі й щоразу хор виконує по одному тропарю – як символ слави Святої Трійці, яка невидимо стає свідком обітниці подружжя бути вірними одне одному³.

Я. Яциневич скомпонував єдину тричастинну форму з розвиненою серединою⁴. Частини контрастують тонально (*A-dur – fis-moll – A-dur*), темпово (*Allegro moderato – Andante – Allegro moderato*), тематично (чітка розміреність у крайніх розділах, лірика у середині).

У змісті першого тропаря «Ісає, радій», який утворює першу частину (тт. 1–22), прославляється народження Сина Божого, що нагадує про благословіння Господа на народження дітей. В основі тематизму – радісні та хвалебні інтонації і гармонії. Жанровим джерелом у першій, як і в третій частинах, є кант. Мелодія плавна, постійно «кружляє» в межах кварта-квінти, що свідчить про вплив народної музики. Окрім того, як і в піснеспіві «Блаженні всі», композитор звертається до псалмодії.

Одночасно зі зміною змісту піснеспіву відбувається різкий тематичний контраст у середньому, найбільш напруженому розділі «Святі мученики» (тт. 22–35). Другий тропар оспівує святих мучеників, які своїм життям показали приклад служіння Богу та перетерпіли усі життєві випробування. На перший погляд, у середньому розділі в Я. Яциневича переважають ліричні інтонації. Особливого мелодизму додають октавні унісоми та розспівана партія тенора на початку розділу. О. Засадна зазначає, що мелодична лінія інтонаційно пов'язана із ліричною піснею Наталки «Чого вода каламутна?» з опери «Наталка Полтавка» М. Лисенка⁵. При

¹ Засадна О. В. Українська церковно-музична творчість 20-х рр. ХХ століття: жанрові пріоритети та стилістичні особливості (на прикладі доробку композиторів Київської хорової школи) : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014. С. 139.

² Таїнство Шлюбу // Требник (у двох частинах). Частина I. URL: <https://parafia.org.ua/biblioteka/bohosluzhbovi-knyzhky/trebnik-u-dvoh-chastynah/tajinstvo-shlyubu/> (дата звернення: 20.07.2022).

³ Можливо, О. Засадна у міркуваннях спиралася на трактування вербального тексту піснеспіву «Ісає, радій» іншими композиторами. П. Козицький, К. Стеценко (1-ша, 2-га редакції), як і Я. Яциневич, дотрималися текстів, поданих у требнику. О. Кошиць, Й. Кишакевич на початку піснеспівів використали два інші стихи «Господи, Господи, призри с небеси...» (Пс. 79:15) та «Сильно на землі будет сім'я его...» (Пс. 111:2). Достеменно не відомо, чим обумовлено таке вербальне розширення твору, проте знаємо, що обидва стихи взято із Псалтиря.

⁴ Така ж тричастинність прослідковується в композиціях «Ісає, радій» К. Стеценка, П. Козицького, Й. Кишакевича. Виняток становить піснеспів О. Кошиця, який музично оформив п'ять стихів і утворив форму з чотирьох розділів.

⁵ Засадна О. В. Українська церковно-музична творчість 20-х рр. ХХ століття: жанрові пріоритети та стилістичні особливості (на прикладі доробку композиторів Київської хорової школи) : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014.. С. 139.

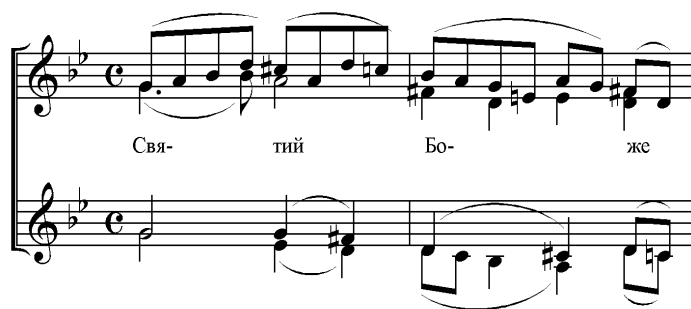
порівнянні матеріалу Я. Яциневича з арією М. Лисенка знаходимо спільні риси: квінтовий діапазон, рух мелодії в однаковому напрямку, тими ж інтервалами, однакове завершення мелодії (ілюстрації 18, 19).

Ілюстрація 18. Я. Яциневич. «Вінчання». «Ісає, радій»

Ілюстрація 19. М. Лисенко. «Наталка Полтавка». Пісня Наталки «Чого вода каламутна?»

Музичний матеріал середини наповнений драматизмом. Підвищення четвертого та шостого ступенів у партіях сопрано й тенора (ілюстрація 18), як результат – утворення збільшених секунд, відхилення без розв'язань в інші тональності. Композитор користується таким прийом не вперше. Свідчення цьому – піснеспів «Святий Боже» з Літургії (ілюстрація 20).

Ілюстрація 20. Я. Яциневич. Літургія. «Святий Боже»

Другий варіант «Святі мученики», віднайдений у рукописі (ілюстрація 6), контрастує з крайніми розділами тонально (*fis-moll*), але тематично майже не змінюється (плавна мелодика, паралельний рух сопрано і альтів терціями, статичний бас). У порівнянні з першим варіантом, вміщеним безпосередньо у творі, другий значно простіший для виконання. Очевидно, Я. Яциневич розумів, що не всі співаки зможуть заспівати розвинену середину. Натомість запропонував спрощений варіант частини.

У тексті третього тропаря «Слава Тобі, Христе Боже» прославляється Христос, який є славою апостолів, мучеників, а віднині – слава та надія наречених. Музичний матеріал репризного розділу (тт. 36–54) майже не відрізняється від першої частини.

Заключний піснеспів «На довгі літа», вміщений у «Вінчанні» Я. Яциневича, не входить у требник та не є обов'язковим до виконання на таїнстві Шлюбу. Проте впродовж років склалася традиція виконувати многоліття під час вітання наречених їхніми родичами й гостями. У творі «На довгі літа» Я. Яциневича, як і в попередніх композиціях циклу, терцієва втора сопрано – тенор свідчить про вплив народнопісенних особливостей. Октавний унісон, котрим розпочинається твір, вказує

на зв'язок із традиціями монодії. Музичний матеріал розвивається на основі двох коротких секвенцій і третьої заключної побудови, що об'єднує піснеспів та надає йому цілісності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідження піснеспівів «Вінчання» Я. Яциневича спонукає до певних висновків. У композиціях циклу автор опирався на музичні особливості різних стильових джерел. Тут спостерігаються риси канта, народнопісенної стилістики, церковної лексики, звуконаслідування обиходних наспівів, апеляції до концертного жанру. Разом із тим традиційні музичні прийоми органічно поєдналися з оригінальним трактуванням будови «Вінчання». Композитор залучив канонічні тексти не лише таїнства Шлюбу, а й Обручення, створивши єдність двох частин церковної відправи.

Важливими чинниками забезпечення цілісності циклу стали інтонаційні зв'язки у вигляді споріднених мелодичних зворотів (хвилеподібність розвитку мелодії, широкі розспіви) та цитування окремих побудов. Як досвідчений диригент професійних і аматорських хорових колективів, Я. Яциневич врахував виконавські можливості співаків і запропонував різні варіанти окремих частин циклу – як віртуозні, так і спрощені, про що раніше не було відомо. Таким чином, канонічні тексти урочистого богослужіння Вінчання у музичному оформленні Я. Яциневича набули професійного втілення та повинні звучати не лише у храмі, а й у концертному виконанні.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2023 року

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко А. І. 150 років Якову Яциневичу – фундатору української духовної музики Український інтерес. URL: <https://uain.press/blogs/150-rokiv-yakovu-yatsynevychu-fundatoru-ukrayinskoji-duhovnoyi-muzyku-1107698> (дата звернення: 28.07.2022).
2. Гайдучик Д., 2016. Духовні твори Я. Яциневича у церковно-співацькій практиці ХХ століття (за архівними матеріалами) *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: зб. наукових праць*. № 2. Харків: ХДАДМ, С. 19–31.
3. Гамкало І., 1985. Яциневич Яків Михайлович *Українська радянська енциклопедія*. Київ: Головна редакція УРЕ, Т. 12 (Фітогормони – Ї). 531 с.
4. Гобдич М., 2006. Від упорядника *Яциневич Я. Духовні твори*. Київ: Камерний хор «Київ», С. 4, 5.
5. Гончаров П., 2004. Духовні твори *Духовна музика українських композиторів 20-х років ХХ століття*. Київ: Вид-во ім. О. Теліги, С. 161–182.
6. Засадна О., 2014. Українська церковно-музична творчість 20-х рр. ХХ століття: жанрові пріоритети та стилістичні особливості (на прикладі доробку композиторів Київської хорової школи) : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ. 216 с.
7. Карась Г., 2012. *Музична культура української діаспори в світовому часопросторі ХХ століття: монографія*. Івано-Франківськ: Тіповіт, 1164 с.
8. Кишакевич Й., 2003. *Духовні твори*. Львів: ВНТЛ–Класика, 162 с.
9. Климчук К. Дорога додому довжиною у вік Час Змін Інформ. URL: <http://www.chaszmin.info/дорога-додому-довжиною-у-вік> (дата звернення: 12.06.2022).
10. Козицький П., 2004. Духовні твори *Духовна музика українських композиторів 20-х років ХХ століття*. Київ: Вид-во ім. О. Теліги, С. 183–202.
11. Корній Л., 2006. Я. Яциневич. Повернення із забуття *Яциневич Я. М. Духовні твори* Камерний хор «Київ», С. 6–9.
12. Костюк О., 1968. Яків Михайлович Яциневич (1869–1945) – композитор, диригент, педагог *Вісті, Твін Сіті*. вересень. Ч. 3 (26). С. 3, 4.
13. Кошиць О., 1970. *Релігійні твори*. Нью-Йорк: Вид-во імені Зіновія Лиська, 738 с.

14. Кузик В., 2019. Скорбний шлях музики. До 150-річчя Якова Яциневича *Яциневич Я. М. Скорбна Мати [Ноти]. Ораторія на чотири частини для хору, двох солістів-сопрано, оркестру (клавір)*. Поезія П. Г. Тичини. Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського. Київ, С. 5–10.
15. Пархоменко Л., 2009. *Кирило Стеценко*. Київ: Музична Україна, 392 с.
16. Семирозум О., 2005. Музично-історичні джерела до біографії та творчої діяльності Я. М. Яциневича. Каталог рукописних та друкованих матеріалів: дипломна робота. Нац. Муз. Акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 235 с.
17. Степовий Я., 2004. Духовні твори *Духовна музика українських композиторів 20-х років ХХ століття* / упоряд. М. Юрченко. Київ: Вид-во ім. О. Теліги, С. 153–160.
18. Таїнство Шлюбу Требник (у двох частинах). Частина I. URL: <https://parafia.org.ua/biblioteka/bohosluzhbovi-knyzhky/trebnyk-u-dvoh-chastynah/tajinstvo-shlyubu/> (дата звернення: 20.07.2022).
19. Філенко Т., 1995. З архіву композитора і диригента Я. М. Яциневича *Український музичний архів*. Вип. 1. Київ: Центрмузінформ, С. 189–214.
20. Філенко Т., 1996. З яблуневоцвітної мелодії (До 50-ліття від дня смерті Якова Яциневича) *Альманах Українського народного союзу*. Джерзі Сіті; Нью-Йорк: Свобода, Вип. 86. С. 175–184.
21. Філенко Т., 1989. Не здоланий зневірою *Музика*. № 6. С. 26–28.
22. Харченко О., 2013. Київські концерти духовної музики кінця ХІХ – початку ХХ ст. і їх виконавці (за матеріалами київської преси 1900–1917 рр.) *Мистецтвознавчі записки*. Київ: Міленіум, Вип. 24. С. 120–127.
23. Чамахуд Д., 2022. Яків Яциневич: новий погляд на періодизацію життєтворчості *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Вип. 133: Історія музики: нові факти та інтерпретації. Київ, С. 198–217.
24. Чернецький Є., 2013. *Історія Білої Церкви: події, постаті, життя*. Біла Церква: Олександр Пшонківський, 448 с.
25. Чернецький Є., 2001. Родовід Якова Яциневича *Визвольний шлях*. 2001. Кн. 7 (640). Київ; Лондон, С. 69–85.
26. Щербанюк І. Прийдіть, поклонімося Надвірнянській Деканат УГКЦ. URL: <http://cerkva.if.ua/index.php?id=3357&action=art> (дата звернення: 28.07.2022).
27. Юрченко М., 2004. Яків Яциневич. *Духовна музика українських композиторів 20-х років ХХ ст.* Київ: Вид-во ім. О. Теліги, 101 с.
28. Яциневич Я., 2006. *Духовні твори*. Київ: Камерний хор «Київ», 59 с.

ДЖЕРЕЛА

1. Каталог книжок і нот Всеукраїнської православної церковної ради (1927 р.) ЦДАВО України. Ф. 3984. Оп. 4. Спр. 213. Арк. 1.
2. Ноти «Вінчання» (за народними мелодіями) Я. Яциневича (б/д) ІМФЕ. Ф. 19. Оп. 1. Спр. 15. Арк. 1.
3. Проект української музичної церковної ради (1919–1920 рр.) ІР НБУВ. Ф. 62. Оп. 1. Спр. 217. 3 арк.
4. Протокол наради диригентів м. Києва (16 липня 1919 р.) ЦДАВО України. Ф. 3984. Оп. 3. Спр. 34. Арк. 61.
5. Склад Хорової комісії при Київській парафіяльній раді (б/д). ІР НБУВ. Ф. 62. Оп. 1. Спр. 218. 1 арк.

REFERENCES

1. Bondarenko, A. (2019). Yakiv Yatsynevych 150 Anniversary — Founder of Ukrainian Ecclesiastical Music [150 rokiv Yakovu Yatsynevychu — fundatoru ukraïnskoï dukhovnoï muzyky]. In: *Ukrainian Interest* Available at: <https://uain.press/blogs/150-rokiv-yakovu-yatsynevychu-fundatoru-ukrayinskoyi-duhovnoyi-muzyky-1107698> (accessed: 28.07.2022) [in Ukrainian].
2. Gajduchuk, D. (2016). Spiritual Compositions of Yakiv Yatsynevych in Church Singing Practice of the 20th Century (after Archival Materials) [Dуховні твори Я. Яциневича у церковно-співачкij практици

XX stolittya (za arxivnyy materialamy]. In: *Traditions and Innovations in the Higher Architectural-Artistic Education*. Kharkiv: KhDADM. No2, pp. 19–31 [in Ukrainian].

3. Gamkalo, I. (1985). Yatsynevych Yakiv Mykhailovych [Yacynevych Yakiv Myxajlovych]. In: *Ukrainian Soviet Encyclopedia*. Kyiv: Holovna redaktsiia URE. No12, p. 531 [in Ukrainian].

4. Gobdych, M. (2006). From Author [Vid uporyadnyka]. In: Yatsynevych, Ya. *Spiritual Compositions*. Kyiv: Kamernyi khor "Kyiv", pp. 4–5 [in Ukrainian].

5. Honcharov, P. (2004). Spiritual Compositions [Dukhovni tvory]. In: *Spiritual music of Ukrainian composers of the 20-th century*. Kyiv: Vyd-vo im. O. Telihiy, pp. 161–182 [in Ukrainian].

6. Zasadna, O. (2014). Ukrainian Church-Musical Creativity in 20's of the 20th century: Genre Priorities and Stylistic Peculiarities (For Example, Works of Kyiv Choral School Composers) [Ukrayinska cerkovno-muzychna tvorchist' 20-x rr. XX stolittya: zhanrovi priorytety ta stylistychni osoblyvosti (na prykladi dorobku kompozytoriv Kyivskoyi xorovoyi shkoly)]. Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Candidate of Art Criticism by specialty 17.00.03 Music Art. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 216 p. [in Ukrainian].

7. Karas, G. (2012). *Musical Culture of the Ukrainian Diaspora in the World Time Period of the 20th Century* [Muzychna kultura ukrayinskoyi diaspori v svitovomu chasoprostori XX stolittya]. Ivano-Frankivsk: Tipovit. 1164 p. [in Ukrainian].

8. Kyshakevych, Y. (2003). *Spiritual Compositions* [Dukhovni tvory]. Lviv: VNLT–Klasyka. 162 p. [in Ukrainian].

9. Klymchuk, K. (2019). A Year Long Way Home [Doroha dodomu dovzhynoiu u vik]. In: *Time of Change Inform* [Chas Zmin Inform]. Available at: <http://www.chaszmin.info/дорога-додому-довжиною-у-вік/> (accessed: 12.06.2022) [in Ukrainian].

10. Kozyskyi, P. (2004). Spiritual Compositions [Dukhovni tvory]. In: *Spiritual music of Ukrainian composers of the 20-th century*. Kyiv: Vyd-vo im. O. Telihiy, pp. 183–202 [in Ukrainian].

11. Korniy, L. (2006). Y. Yatsynevych. Returning From Oblivion [Ya. Yacynevych. Povnennya iz zabuttya]. In: Yatsynevych, Ya.. *Spiritual Compositions*. Kyiv: Kamernyi khor "Kyiv", pp. 6–9 [in Ukrainian].

12. Kostyuk, O. (1968). Yakiv Mykhailovych Yatsynevych (1869–1945) – composer, conductor, teacher [Yakiv Myxajlovych Yacynevych (1869–1945) – kompozytor, dyrygent, pedagog]. In: *News, Twin Citi*. No3 (26), pp. 3–4 [in Ukrainian].

13. Koshyts, O. (1970). Spiritual Compositions [Relihiini tvory]. New York: Vyd-vo imeni Zinoviia Lyska. 738 p. [in Ukrainian].

14. Kuzyk, V. (2019). Sorrowful Way of Music. To Yakiv Yatsynevych 150 Anniversary [Skorbnyi shliakh muzyky. Do 150 richchia Yakova Yatsynevycha]. In: Yatsynevych, Ya. *Grieving Mother. Four-part Oratorio for Mixed Choir and Two Soprano-Solo Accompanied by Large Symphony Orchestra with Words by Pavlo Tychyna*. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology. Kyiv, pp. 5–10 [in Ukrainian].

15. Parkhomenko, L. (2009). Kyrylo Stetsenko [Kyrylo Stetsenko]. Kyiv : Muzychna Ukraina. 392 p. [in Ukrainian].

16. Semyrozum, O. (2005). *The Musical and Historical Sources for the Biography and Creative Activity of Y. M. Yatsynevych. Catalogue of Hand-Written and Printed Materials* [Muzychno-istorychni dzherela do biografii ta tvorchoyi diyal'nosti Ya. M. Yacynevycha. Katalog rukopysnykh ta drukovanykh materialiv]. Graduate work (music art). Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, Kyiv, 235 p. [in Ukrainian].

17. Stepovyi, Ya. (2004). Spiritual Compositions [Dukhovni tvory]. In: *Spiritual music of Ukrainian composers of the 20-th century*. Kyiv: Vyd-vo im. O. Telihiy, pp. 153–160 [in Ukrainian].

18. The Sacrament of Marriage [Tainstvo Shliubu]. In: *Breviary (in two parts)* [Trebynyk (u dvokh chastynakh)]. Vol. I. Available at: <https://parafia.org.ua/biblioteka/bohosluzhbovi-knyzhky/trebynyk-u-dvoh-chastynah/tajinstvo-shlyubu/> (accessed: 20.07.2022) [in Ukrainian].

19. Filenko, T. (1995). From Archive of Composer and Conductor Y. M. Yatsynevych [Z arxivu kompozytora i dyrygenta Ya. M. Yacynevycha]. In: *Ukrainian Music Archive*. Issue 1. Kyiv, pp. 189–214 [in Ukrainian].

20. Filenko, T. (1996). From Appleblossoming melody (the 50th Anniversary of the Death of Yakiv Yatsynevych) [Z yablunecovozvitnoyi melodiyyi (Do 50-littya vid dnya smerti Yakova Yacy`nevycha)]. In: *Almanac of the Ukrainian National Association*. Vol. 86. Jersey City, New York: Svoboda, pp. 175–184 [in Ukrainian].

21. Filenko, T. (1989). Undeclared by Discouragement [Ne zdolanyj zneviroyu]. In: *Music*. No. 6, pp. 26–28 [in Ukrainian].

22. Xarchenko, O. (2013). Kyiv Concerts of Spiritual Music of the Late XIX — early 20 Centuries and Their Performers (Based on the Materials of the Kiev Press of 1900–1917) [Kyivski koncerty duxovnoyi muzyky kincyа XIX–pochatku XX stolit i yix vykonavci (za materialamy kyivskoyi presy 1900–1917 rokiv)]. In: *Art notes*. Issue 24, pp. 120–127 [in Ukrainian].

23. Chamakhud, D. (2022). Yakiv Yatsynevych: new Look at the Periodization of Life Creation [Yakiv Yatsynevych: novyi pohliad na periodyzatsiiu zhyttietvorchosti]. In: *Scientific herald of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho]*. Issue 133: *History of music: new facts and interpretations*, pp. 198–217 [in Ukrainian].

24. Chernetsky, E. (2013). *History of Bila Tserkva: Events, Figures, Life [Istoriia Biloi Tserkvy: podii, postati, zhyttia]*. Bila Tserkva: Oleksandr Pshonkivskyi, 448 p. [in Ukrainian].

25. Chernetsky, E. (2001). Pedigree of Yakiv Yatsynevych [Rodovid Yakova Yatsynevycha]. In: *The Way of Liberation*. Vol. 7 (640). Kyiv, London, pp. 69–85 [in Ukrainian].

26. Shcherbanyuk, I. (2013). Come, Let's Worship [Pryydit', poklonimos']. In: *Nadvirna Deanery of the Ukrainian Greek Catholic Church*. Available at: <http://cerkva.if.ua/index.php?id=3357&action=art> (accessed: 28.07.2022) [in Ukrainian].

27. Yurchenko, M. (2004). Yakiv Yatsynevych [Yakiv Yatsynevych]. In: *Spiritual music of Ukrainian composers of the 20-th century*. Kyiv: Vyd-vo im. O. Telihy, p. 101 [in Ukrainian].

28. Yatsynevych, Ya. (2006). *Spiritual Compositions [Duxovni tvory]*. Kyiv: Kamernyi khor "Kyiv". 59 p. [in Ukrainian].

CHAMAKHUD DARYNA

Chamakhud, Daryna, Postgraduate Student at the Department of History of Ukrainian Music and Musical Folkloristics at the P. I. Tchaikovsky National Musical Academy of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3402-7335>

“WEDDING” BY YAKIV YATSYNEVYCH: PECULIARITIES OF VERBAL TEXTS MUSICAL READING

The relevance of the research. Among the Ukrainian composers who, in the first third of the 20th century, turned to the musical design of the Sacrament of Marriage, is Yakiv Yatsynevych. In his work, the composer issued the structure of the cycle in a new way. There are no thorough studies of the music of "The Wedding" by Y. Yatsynevych. In the short analytical description of O. Zasadna, not all characteristics of the cycle are identified and commented on. Today there are no performances or audio recordings of "The Wedding". The reason for this is the lack of interest of choral groups in the sacramental music artists of this era. However, it is extremely necessary to research, revive and popularize high-quality Ukrainian music.

Objective of the research – to investigate "The Wedding" songs by Y. Yatsynevych, to reveal the author's peculiarities of the verbal texts embodiment, to outline the musical characteristics of the work for the interest of performing choral groups. During the fulfillment of the mentioned tasks such **methods** of investigation were used: source study (search of documents in the archives of Kyiv), systematization (division and classification of found materials), history-chronological (arrangement and reconstruction of "The Wedding" creation), comparison (comparison and identification of musical features of "The Wedding" songs by Ukrainian composers of the first third of the 20th century), synthesis and generalization (joining of gained knowledge).

Scientific novelty. For the first time in Ukrainian musicology, archival documents from the life of Y. Yatsynevych, archival manuscripts of individual sections of the composer's "The Wedding" songs have been published, the musical and performance features of the cycle have been analyzed in detail, and intonation original sources of the works have been found.

Research results and perspectives. According to archival documents, the approximate date of "The Wedding" creation by Y. Yatsynevych was established - on the eve of 1927. Based on a comparison of the printed sheet music of the composer under the editorship of M. Hobdych with the work archival manuscript, a violation of the order of the chants was revealed. The structure of "The Wedding" was coordinated with the

canonical liturgical sequence, and a separate numbering of the parts of the cycle was proposed: 1. "The Great Litany", 2. "Blessed are all", 3. "Prokymen", 4. "Isaiah, rejoice", 5. "For long years". Simplified versions of individual sections of the cycle were found and published for the first time – "Holy Martyrs" from "Isaiah, Rejoice", "To You, Lord" from "The Great Litany". The number of songs and their musical forms in Yatsynevich and his contemporaries (K. Stetsenko, O. Koshyts, P. Kozytskyi, Y. Kyshakevych) were compared. The peculiarity of the structure of "The Wedding" by Y. Yatsynevych was revealed – for the first time, the canonical texts of the two parts of the sacrament of Marriage (Engagement and Wedding) were voiced. The study of the musical features of "The Wedding" by Y. Yatsynevych leads to certain conclusions. In the compositions of the cycle, the author relied on the characteristic features of various stylistic sources – canto, folk song stylistics, techniques of church vocabulary in all the canticles of the cycle. Appeals to the concert genre (broad chants, contrast of choral tutti and solo parts in the long "Prokymen"), everyday chants (sound imitation in the short "Prokymen" of the pre-initial psalm "Bless my soul, God" of the Greek chant) were revealed. Important factors in ensuring the integrity of the cycle became intonation connections in the form of related melodic turns (wave-like development of the melody, broad chants). The citation of musical fragments in the work "Blessed are all" from "In Your Kingdom" from "Liturgy" by Y. Yatsynevych was found and illustrated. As an experienced conductor of professional and amateur choral ensembles, the composer took into consideration the performance capabilities of the singers and offered various versions of individual parts of the cycle - both virtuosic and simplified, which was not known before.

Significance. The proposed research testifies to Y. Yatsynevych's professional implementation of the canonical texts of the ceremonial wedding service and it should encourage singers to perform the work not only in the church, but also in concerts.

Keywords: spiritual works, Weddings, cant, folk song stylistics, church musical vocabulary, archival materials.